

Várallai Luca

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ alelnöke

Az energiaipar privatizációja: célkeresztben az energiajogi, környezetjogi kihívások és az energiaipar szabálykövetésének kritikai elemzése *

„A versenyképesség a nemzet azon képessége, ahogy forrásainak és szakértelmének összességét kezeli az állampolgárai boldogulása érdekében”

Stéphane Garelli

I. Bevezető gondolatok az energiajog és a környezetjog kapcsolatáról általánosságban és az uniós jogi keretek között

A XXI. század egyik legnagyobb kihívásai közé tartozik a környezetvédelmi követelményeknek való megfelelés és az éghajlatváltozás jelensége a különböző területeken és ágazatokban.¹ Ez érintheti akár globálisan a világ államainak társadalmait kollektíven vagy a gazdaság mikrotényezőjét és legkisebb egységét, a családokat, emellett nagy jelentőséggel bír a multi-, illetve transznacionális vállalatok működésében. A környezetvédelmi megfelelések kiemelt fontossággal bírnak emellett az exponenciálisan fejlődő kisebb vállalatok esetében is, amelyeknek ugyanolyan gyorsasággal szükséges felvenniük a fonalat a gazdasági szférában.² A probléma megoldásaként sokszor jogszabályok és keretrendszerek alkotását látják, de példák sora mutatja, hogy nem csak erre van szükség. Pusztán a jogi keretek kialakítása nem lesz konstruktív hosszú távon, hiszen azok érvényesítésére kézzelfogható módszereket kell kidolgozni a transzparencia és a vizsgálat terén is. A küldetésben nem csak a piaci szereplők, hanem a civil szervezetek is kiemelt jelentőséggel bírnak. Az Aarhusi Egyezmény és az uniós jog is tartalmazza, hogy a környezeti felelősség érdekében biztosítani kell a civil szervezetek számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, amely elvezet az egyének kereshetőségi jogának biztosításához.³ A jog interkonnektor szerepe akkor jelentkezik, mikor közvetítő jelleggel megoldási kapukat nyit a gazdasági és társadalmi érdekek között.⁴ A legnagyobb érdekütközési felület a környezetvédelmi elszámoltathatóság tekintetében

* A Pécs Tudományegyetem Kriszbacher Ildikó Tehetséggondozó Program 2023/2024. tanévi támogatásával készült.



¹ Stavros Tasiopoulos: Climate Change & International Energy Law. Renewable energy as a necessary legal system instrument. Scholars' Press 2009. 9. o.; Copenhagen Accord. Draft decision -/CP.15 18 December 2009.

² Patrica Park – M. Duncan Park: Energy Law and the Sustainable Company. Innovation and corporate social responsibility. Routledge, New York 2016. 1-5. o.

³ Pánovics Attila: A civil szervezetek szerepe a környezeti felelősség érvényesítésében. Pro Futuro 2020/2. sz. 113. o.

⁴ A jog közvetítő szerepét emelem ki az „interkonnektor” hasonlaltal.

tapasztalható. Ugyan nagy szerepe van a nemzetközi és európai jogi normák betartatásának, de a legelső állomás még mindig a társadalom és az emberek hozzáállásában keresendő. Meg akarjuk menteni a Földet vagy hagyjuk elveszni és a jövő nemzedékeire egy rosszabb állapotban lévő bolygót hagyunk? A kérdést tovább bonyolítja egy igencsak nem elhanyagolható tényező. Ahhoz, hogy valóban sikereket érhessünk el a környezetvédelem és a klímaváltozás területén, rengeteg tőkére van szükség és akár gyökeresen meg kell változtatni vállalatok tevékenységét, államok hozzáállását a környezetvédelmi politika terén és nem utolsó sorban edukálni kell az embereket, hiszen ez az ő életükre is kihatással van. „Ha a kicsi nem érzi jól magát, a nagynak mi oka az öröme?” alapon. A túlzott mértékű fogyasztás és a Föld népességének rohamos növekedése⁵ nem tudja felvenni az ütemes tempót bolygónk eltartóképeségével.

Az energiajog innovációval teli területe nem csak a hazai-uniós-nemzetközi jogi szabályozás triászát jelenti, hanem a fenntarthatóság és gazdaságosság jegyében a pénzügyi, gazdasági szakemberek és a környezetvédelmi érdekek mellett kiálló közötti párbeszédet. Dinamikusan fejlődő, a természeti erőforrásokkal és környezeti externáliákkal való következetes gazdálkodást segítő jogterület, amely számos kapcsolatban áll a magánjoggal és a közjoggal egyaránt.

A két terület, azaz az energiajog és a környezetjog összefonódásnak miértjei abban keresendők, hogy először is a környezetpolitikában megkerülhetetlenek az energiaforrások következetes felhasználásával kapcsolatos megfontolások, az Európai Unió tagállamai közötti együttműködések az energiaellátás elosztásában, ezentúl a fenntarthatósági szempontok egyre nagyobb előtérbe kerülése is megköveteli a két terület egymáshoz közelítését. Különutasként már szinte egyiket sem említhetjük meg egymás nélkül, mert az energiajogi szabályozást általában megelőzi egy olyan környezetvédelmi intézkedés, amely egyúttal változást igényel az energiajogi rendszerben is. Véleményem szerint a proaktivitást alátámasztja az uniós jogi rendszer olyankénti alakulása, hogy először a környezetpolitika került rögzítésre a fontosabb szakpolitikák között, majd erre reagálva az energiapolitika is előtérbe került. Ezt támasztja alá a környezetpolitika és energiapolitika uniós jogi rendszerben való elhelyezkedése és annak alakulása.

Ha a regionális jog szemszögéből szeretnénk körüljárni az energiajog és a környezetjog kapcsolatát, érdemes kiindulnunk az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (továbbiakban: EUMSZ.) 194. cikkéből és egyes rendelkezéseiből, ugyanis tartalmaznak mind a környezetpolitikára, mind az energiapolitikára vonatkozó sarkalatos tételmondatokat, amelyek bizonyítják a két szabályozási terület fúzióját. A környezetpolitika az 1986-os Egységes Európai Okmánnyal került a Szerződés szövegébe,⁶ amely ugyan nem jelentette más politikák felett állóságát, de előrevetítette

⁵ Népegységrobbanás. Föld Napja Alapítvány. <https://fna.hu/vilagfigyelo/nepessegrobbanas> (2023. 12. 06.)

⁶ Fodor László: Klímavédelem az energiajogban – szabályozási modellek Németországból. Complex Wolters Kluwer, Budapest 2014. 17. o.

a környezetpolitika elmaradhatatlan integrációját. Az EUMSZ. 11. cikke ennek egyik konzekvens termékeként kimondja, hogy „*A környezetvédelmi követelményeket – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni az uniós politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába.*” A követelmény legelső foltjai azonban már az Európai Közösség (továbbiakban: EK) környezetvédelmi akcióprogramjában jelentek meg azzal a céllal, hogy a környezetpolitika és annak szabályozása nem elegendő, átfogóan kell értelmezni az energiafelhasználás, energiagazdálkodás, az ipar és mezőgazdaság, illetve egyéb ehhez kapcsolódó szakpolitikák zöldítésével.⁷ Az energiapolitika és a környezetpolitika összefonódásának első lépcsője tehát még az EK-hoz köthető. Az energiapolitika külön, önálló integrációs területként a Lisszaboni Szerződéssel került a szerződések jogába, hogy egységesen szabályozható legyen.⁸ Az egységes kerethez történő kidolgozáshoz hozzájárult az is, hogy az energiapolitika megosztott hatáskörbe került, így a tagállamoknak korlátozottabb lehetőségeik támadtak. Az EU alapjaiban meghagyja a tagállamok számára az energiapolitikával kapcsolatos általános döntéseket, de akadnak olyan kulcsfontosságú kérdések, amelyek uniós hatáskörben maradnak, szűkítve ezzel a tagállami hatáskört.⁹ Közösségi vívmányokká válásuk azonban a következő mondatból eredeztethető egyértelműen: „*A belső piac létrehozása, illetve működése keretében, valamint a környezet megőrzésének és javításának szükségességére tekintettel az Unió energiapolitikájának céljai – a tagállamok közötti szolidaritás szellemében – a következők:...*” Az előbb említett EUMSZ. 194. § (1) bekezdése rögzíti, hogy az energiapolitika szoros összefüggésben van a környezetvédelmi érdekek érvényesítésével és az Európai Unió ennek fényében tűzi ki céljait. Mit jelent ez effektíven? Azt, hogy az energia felhasználása hogyan alakul a fogyasztók részéről, hogy a tagállamok hogyan gazdálkodnak a saját energiataralékaikkal, emellett milyen energiapiaci szereplőkké válnak, hogyan biztosítják az energiatakarékosság keretein belül a tiszta energiát, és milyen környezetvédelmi céloknak kell ezek keresztüztüében megfelelni úgy, hogy a tagállamok – ahogy a Szerződésben szerepel – egymást szolidáris viszonyban segítsék az energiahálózatok kiépítésében. Ehhez viszont adott esetben (mert nem mindig!) rengeteg tőkeelvonás és lemondás járul, amelyet rendszerint először a környezet, a természet, a fogyasztók és a gazdaság fizeti meg.

A tanulmány célja, hogy feltérképezzem, milyen lehetőségek adódhatnak az energiaszektorban a környezetvédelmi és energiajogi szabályok összehangolásához a magán- és

⁷ Horváth Zsuzsanna: A környezeti integráció alapelve – gondolatok az EU 7. környezeti cselekvési programja kapcsán. Pro Futuro 2013/1. szám, 32. o. Idézi: Fodor: i. m. 17. o.; Volker Roeben: Towards a European Energy Union: European Energy Strategy in International Law. Cambridge University Press, Cambridge 2018. 114. o.

⁸ Fodor: i. m. 17. o.

⁹ Ide tartozik többek között: a transzeurópai hálózatok kiépítése, megújuló energiaforrások részarányának nagyobb mértékben történő növelése. Gyüre Annamária Csilla: Az Európai Unió energiapolitikája és -joga az éghajlatvédelmi politika tükrében. In: Energiajogi Évkönyv 2017-2018 (szerk. Szuchy Róbert). Wolters Kluwer Hungary, Budapest 2019. 80. o.

állami tulajdonban lévő energiaszolgáltatók tevékenységében. Ehhez szükséges egy piactörténeti áttekintés főleg fogyasztói és környezetvédelmi szempontból, a közszféra és magánszféra viszonyának gazdasági-jogi kereteinek elemzése uniós és hazai dimenzióban, majd az ESG-keretrendszerrel kapcsolatos megállapítások tétele és a készülőben lévő ESG törvényjavaslathoz kapcsolódó elemzés. Nem csak hazánk, hanem az egész Európai Unió számára is kedvező hatást gyakorolhat, ha a rendszertelenül kibocsátott irányelvek, tervek és programok útvesztőjében olyan megoldást találunk, amely minden tagállamra nézve előnyös helyzetet jelentene, valamint ténylegesen érvényesülő, akár hátrányos jogkövetkezményekkel járó, ám az adott gazdasági-társadalmi helyzethez alkalmazkodó energiapolitikát folytatnánk.

II. Piactörténeti áttekintés környezetjogi, környezetvédelmi összefüggésben

A magyar energiapolitika és szabályozástörténet kezdete jóval az uniós csatlakozás előttre datálható. A rendszerváltás után a majdnem negyven évre biztosított energiaellátás következtében új gazdaságszerkezeti modellt kialakítva kellett a lakosság fogyasztási igényeit kielégíteni. A piacgazdaság kiépítésével azonban az járt, hogy a tömeges munkanélküliséggel és inflációval számolva szavatolni kellett a lakossági árszínvonalat, modernizálni kellett a hálózatokat, amely egy forráshiánnyal küszködő költségvetésnek hatalmas teher volt.¹⁰ Nagyon fontos tényező, hogy ekkor jelennek meg – véleményem szerint még éppen a megfelelő pillanatban – a külföldi magánbefektetők, akik egy posztkommunista állam reneszánszába csöppenve tapasztalhatták meg a befektetésvédelmi szabályozatlanságot.

A villamosenergia-szektor a földgázszektórral hasonlóan nehéz helyzetben volt. Az innovatív megoldások és fejlesztések beindításához külföldi tőkére volt szükség, méghozzá hosszú távú befektetések révén. Ezért a magyar állam és az akkori Magyar Villamos Művek Rt. (továbbiakban: MVM)¹¹ hosszú távú villamosenergia-vásárlási megállapodásokat, ún. HTM-eket kötöttek. Ezek a megállapodások nem váltották be a várt ígértüket, ugyanis a veszteségek keresztfinanszírozása ellenére a tulajdonosoknak ugyanúgy biztosítani kellett az erőművek működéséből származó profitot.¹² A külföldi magántőke bevonásának hátrányával tehát ebben az időszakban szembesült először a magyar állam. Az Európai Unióhoz való csatlakozás keretében vizsgálat indult a magyar állam ellen, amelyben a Bizottság megállapította, hogy a HTM-ek nem összeegyeztethetők az Unió politikájával és tiltott állami támogatást tartalmaznak.¹³

¹⁰ Rátkey Miklós – Tóth Máté: A magyar energiaszektor tanulságai. Akadémia Kiadó, Budapest 2022. 11. o.

¹¹ Akkor kizárólagos magyar villamosenergia-nagykereskedő, mely állami tulajdonban állt. Rátkey – Tóth: i. m. 13. o.

¹² Uo.

¹³ Uo; 2009/609/EK: A Bizottság határozata (2008. június 4.) a Magyarország által a hosszú távú villamosenergia-vásárlási megállapodások keretében nyújtott állami támogatásról C 41/05

A 2008-as gazdasági világválság következtében a földgáz ára egész Európában csökkenni kezdett az újabb technológiai vívmányok megjelenése és elterjedése miatt, ennek ellenére Magyarországon megfizethetetlenül drága lett.¹⁴ Ezzel párhuzamosan azt sem szabad háttérbe szorítani, hogy az orosz-ukrán konfliktus energiaellátási aspektusának egyik fontos állomása, a 2008 decemberi tranzitdíjról való megállapodás sikertelensége körüli vita is közrejátszott a földgáz árának csillagszerű emelkedésének, ugyanis az oroszok elzárták a földgázcsapokat 2008. végén.¹⁵ Kiemelendő, hogy ekkor Magyarország energiafelhasználásának 60%-a importból származott,¹⁶ és a Gazprommal kötött szerződésen kívül nem volt más lehetőség a földgáz tekintetében. A megoldás az új interkonnektorok kiépítése volt, hogy minél olcsóbb gáz kerülhessen a magyar háztartásokhoz. A probléma tehát nem csak az államot mint jogi személyt sújtotta, hanem a fogyasztói oldalról is a gázválság eszkalálódásához vezetett. Ennek orvoslására bevezették az egyetemes szolgáltatói árakat, amelyek fokozatosan, három lépésben enyhítették a fogyasztói terheket.¹⁷ Koordináló szervként létrehozták a Magyar Energia Hivatalt, amely az illetékes minisztériumok együttműködésével felügyelte a stabilizálási időszak menetét. A stabilizálódás 2011-2016 között lezajlott, amelynek eredményeképpen az egyetemes szolgáltatók haszonkulcsainak emelkedésére is sor került.¹⁸ Ennek társadalmi, gazdasági és politikai hatásai is ismertek hazánkban.

A mai viszonylatokat tekintve a magyar villamosenergia-termelés az atomenergiára és a földgázra épül, amelyet erőteljesen meghatároznak az Európai Unió energiapolitikájának irányzatai. A modernizáció ellenében mégis előtérbe került az ún. *energiaszegénység* jelensége is, amelynek nincsen konkretizált definíciója sem a hazai, sem az uniós szabályozásban.¹⁹ Egy 1991-es elemzés szerint az energiaszegénység „az arra való képesség hiánya, hogy megfelelő energiaszolgáltatáshoz jussunk a háztartás jövedelmének 10%-áért.”²⁰ A hazai fogyasztók közül azok, akik a rendszerváltást követő időszakban földgázra tértek át, később sokan választották a magasabb környezetvédelmi kockázatú, levegőszennyezést előidéző fosszilis tüzelőanyagokat, amelyek ugyan jövedelemarányosságot mutattak, de rendkívül környezetszennyezőek voltak. Ennek orvoslására a hatósági árcsökkentést találták megfelelőnek.²¹

¹⁴ Uo; Az energiaárak alakulása, 2004-2009. Statisztikai tükör 2010/58. sz. 2-3. o. (továbbiakban: Az energiaárak alakulása)

¹⁵ Gyermán István: Az orosz-ukrán gázválság hatásai Délkelet-Európa földgázpiacára. A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására közleményei 2010/1. sz. 136. o.

¹⁶ Az energiaárak alakulása 1. o.

¹⁷ Rátkey – Tóth: i. m. 14. o.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Nagy Sándor Gyula – Hegedűs Krisztina – Hajszik Gábor: Az energiára fordított költségek összehasonlítása a 2010 utáni időszakban. In: Rátkey – Tóth: i. m. 133. o.

²⁰ Sergio Tirado Herrero – Ürge-Vorsatz Diána: Energiaszegénység Magyarországon, első értékelés. Éghajlatváltozási és Fenntartható Energiapolitikai Központ (3CSEP), Budapest 2014. 3. o.

²¹ Rátkey – Tóth: i. m. 14. o.

A fejezet végén meg kell említenem az MVM – mint Magyarország legnagyobb energiaszolgáltatójának – fő tevékenységi köreit, mely a villamosenergia kereskedelmén túl, annak termelésével is és ITO modellben működő átviteli rendszerirányítással bővült. Az átviteli rendszerirányítás azonban nem az MVM, hanem a MAVIR Zrt. kezében összpontosul,²² amelynek jelentősége, hogy az MVM-től szinte majdnem teljesen önállóan végzi az energiaellátás és fogyasztás pillanatnyi egyensúlyának fenntartását.²³ A későbbi fejezetekben foglalkozom konkrétan az MVM jelentőségével a hazai energiaszektorban.

III. Magánszféra vagy közszféra?

A magánszféra vagy közszféra kérdése az energiaipari vállalatok vonatkozásában több dimenzióban is vizsgálódást igényel. Egyrészt érdemes gazdasági szempontból megközelíteni a pro és kontra érveket, miért érdemes magántőkével vegyíteni egy energiaipari vállalat állományát. Meglátásom szerint a magán energiaipari – és általánosságban véve minden szektorban fellelhető – vállalatok esetében az innovációs fejlesztések terén, a rugalmasabb tranzakciók tekintetében előnyösebb helyzet teremthető, és nem mellesleg könnyebben helyezkednek el a versenyipiaci szereplők között. A versenyipiaci reakcióik értelemszerűen gyorsabbak, hiszen az állami költségvetésben csak különleges esetekben van mód az átcsoportosításra, amely sokkal nagyobb elővigyázatosságot igényel és alkotmányossági feltételei is adottak. Az bizonyos, hogy az állami szférában a profitorientáltság csak másodlagos szempont, hiszen a lakosság energiaellátás-igénye és a közszolgáltatási kötelezettség teljesítése állnak első helyen. Az árkontrollt tekintve azonban helyzeti előnnyel bírnak az állami vállalatok, amelyek hosszú távú bizalmat generálnak a lakossági fogyasztók felé. A tanulmány szempontjából lényeges tényező, hogy a környezetvédelmi szabályok betartása azonban mind a magánszférára, mind az állami szférára kötelezőek, álláspontom szerint azonban ha megfelelő tőke áll rendelkezésre, a „zöldítés” hosszútávú célokat szolgálva sokkal kifizetődőbb folyamat a kockázatcsökkentés miatt is.²⁴

A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény (továbbiakban: Nvt.) 7. § (1) bekezdése szerint „A nemzeti vagyon alapvető rendeltetése a közfeladat ellátásnak biztosítása, ideértve a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátását és e feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra biztosítását”, amelyet az idézett szakasz (2) bekezdésével összhangban a „kulturális és természeti értékek jövő nemzedékek számára való megőrzése érdekében” kell értelmezni. Ennek a követelménynek igen nehéz előre nem várt

²² Az EU által elvárt ITO miatt leányvállalatként, de önálló tevékenységi körrel rendelkező, a vertikális felosztásban mellérendelő szereplőként van jelen a MAVIR Zrt. Lásd: <https://mvm.hu/hu-HU/Tevekenysegunk/TevekenysegiTerueletek> (2023. 12. 11.)

²³ <https://www.mavir.hu/web/mavir/tarsasagunkrol> (2023. 12. 11.)

²⁴ A fenntarthatósági mutatókkal való kalkulálás élenjáróiról beszél többek között Kun-Welsz Edit, mindkettő multinacionális cég, ezek az Allianz és a BNP Paribas. Lásd: Kun-Welsz Edit: ESG – Amiben Európa az amerikaiak előtt jár. Holdblog. <https://hold.hu/holdblog/esg-szabalyozas-zold-kotveny-fenntarhato-befektetes/> (2023. 12. 09.)

gazdasági helyzetben eleget tenni, mondhatni „gumiszabályként” van jelen a törvény szövegében. A vizsgálódás céljából szükséges kitérnem a nemzeti vagyonban megtalálható vagyonelemre, az MVM részvényekre. Az Nvt. 2. számú melléklete szerint az állami tulajdonban álló társasági alapú részesedés, mint például az MVM állami részesedések, forgalomképtelen kincstári vagyonelemnek minősülnek.

A legalapvetőbb probléma, hogy a megújuló energiára való átállás és a környezetvédelmi feltételeknek való megfelelés rendkívül sok (magán)tőke bevonásával lehetséges, amelyre megoldás lehetne a zöld kötvények²⁵ vétele, amely konzekvensen beindítaná a megújuló energiára való áttérés gyökeres változtatását a hazai energiaszektorban.

IV. Az ESG keretrendszer alapjai

A fenntartható gazdaság szóösszetétel első hangzásra ambivalens lehet. A folyamatos, dinamikus növekedés következtében a természeti javakkal és erőforrásokkal egyre nagyobb mennyiségben élünk vissza, amely ellehetetlenítheti a Föld következő generációinak nyugodt és teljes életét. A felelősségvállalás első mozzanatait a klímavédelemben és a környezetvédelemben találhatjuk, de a világgazdaságban jelen lévők számára terhet jelenthet a környezetvédelemmel folytatott harc a pénzügyi és gazdasági dimenziókban. Az interdiszciplináris szemléletet tovább nehezíti, hogy manapság már „drága” zöldnek lenni,²⁶ és ezt az anyagi kockázatot kevesen tudják úgy vállalni, hogy ne kelljen lemondaniuk több mindenről is. Napjainkban azonban előtérbe kerülnek a klímaváltozásból származó hátrányok megfékezésére vonatkozó olyan intézkedések meghozatala, amelyek innovatívan, mindenre kiterjedően egyúttal elősegítik a gazdasági növekedést is. A környezetvédelmi szempontok figyelembevétele ma már elengedhetetlen egy vállalat életében, különösen ha az a vállalat egy állam energiaellátásáért felel. 2004-ben az ENSZ főtitkára, Kofi Annan a világ öt vezető befektetői bankjának írt levelében²⁷ felhívta a figyelmet arra, hogy itt az ideje a zöld pénzügyi rendszer kialakításának, ugyanis megkerülhetetlen, hogy a pénzügyi szektorban ne essen szó a környezetvédelemről. Az ún. *stakeholderekkel* egy komplexebb, átláthatóbb képet kaphatunk egy vállalat irányításáról, annak gazdasági és pénzügyi növekedéséről azzal a kritériummal, hogy emellett a környezeti és a szociális szempontokat sem helyezzük háttérbe. A zöld pénzügyi keretrendszer kidolgozásával lehetősége nyílik a vállalatoknak a profitorientáltság jegyében a zöld működés biztosítására úgy, hogy a társadalmi jelentőségű

²⁵ Mi lesz a zöld energiával, ha kihátrál az állam? Holdblog. <https://hold.hu/holdblog/mi-lesz-a-zold-energiaval-ha-kihatal-az-allam/> (2023. 12. 09.)

²⁶ Zöld = drága. Holdblog. <https://hold.hu/holdblog/zold-draga/> (2023. 12. 09.)

²⁷ Who Cares Wins – Connecting Financial Markets to a Changing World. https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/who_cares_wins_global_compact_2004.pdf (2023. 12. 09.)
Idézi: Bujtár Zsolt – Ferencz Barnabás: A környezetvédelmi, társadalmi és irányítási (ESG) gondolatosság alapjai. ESG online szakfolyóirat 2023/1. sz. 15. o.

mozzanatok sem maradnak ki a tevékenységükből. A pénzügyi aspektus azonban még mindig prioritást élvez szemben a környezetvédelmi és társadalmi szempontokkal, amely azt eredményezi, hogy az ESG keretrendszer egyelőre csak reprezentatív jelleggel működik az Unióban, egyfajta *soft law*ként funkcionálva, de vannak előrelépések a pénzügyi szektorban arra tekintettel, hogy a befektetők már kalkulálnak az ESG adatokkal a megfelelő befektetvédelmi döntéseknél.²⁸

Az ESG elnevezés James Giffordtól és a Credit Suisse Impakt-Befektetési Tanácsadó Testület vezetőjétől származik. A környezeti (*environmental*), társadalmi (*social*) és társaságirányítási (*governance*) szavak kezdőbetűiből álló kifejezés ma már fontos szerepet tölt be az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió területén működő, vagy hozzájuk köthető vállalatokban. A cél ma is egyértelmű: a vállalatok a befektetőkkel és más célcsoportú szereplőkkel együtt úgy termeljenek profitot, hogy az ne csorbítsa a társadalmi érdekérvényesítést és a klímaváltozásra adott reakcióból fakadó nemzetközi és regionális jogi szabályokat. Ebben az esetben – ahogy az I. fejezetben utaltam rá – a jog interkonnektor szerepet tölthet be, mert nagyon fontos ezeknek a keretszabályoknak a megfelelő környezetben való elhelyezése és a kikényszeríthetőség kérdése. A globális kihívások egyértelműen jelzik, hogy az ESG-nek helye van a jogrendszerekben és szükség van olyan szabályozásra, amely ezeket a szempontokat együttesen veszi figyelembe.

Miért jelenthet megoldást az energiaiparra nézve az ESG keretrendszer? Többek között azért, mert lehetőséget teremthet az energiaiparban az energiajogi és környezetvédelmi szabályok pontosabb és körültekintőbb betartására és ebből következően átláthatóbbá válhat egy vállalat működése. A hipotézisemben azt a kérdést járom körül, hogy egy állami vagy egy magánvállalat tud nagyobb mértékben (mert később szóismétlés lenne) az energiajogi és környezetjogi szabályoknak megfelelni amellet, hogy alapvetően profitorientált ágazati szereplőként van jelen. Ez különleges helyzetet teremthet akkor, ha pl. az MVM-ről van szó, hiszen az államnak egyfajta kötelessége az Alaptörvény szerint a közszolgáltatások biztosítása, amelybe beletartozik az energiaellátás. Itt aligha beszélhetünk a profitorientáltságról, azonban a társadalmi és környezetvédelmi kérdéseket nem szoríthatjuk háttérbe. Az ESG rendszer azonban nemcsak etikai iránytűt mutat a társaságok számára, hanem számos üzleti előnnyel is jár, hiszen a befektetők olyan vállalatba fektetnek be, amely a hosszú távú célok elérésére rendezkedik be, ezzel egyúttal a fenntarthatósági kritériumokat is be kell tartania. Ezáltal sokkal jobban (de néha nehezebben) alkalmazkodnak a különböző üzleti kihívásokhoz és lehetőségekhez. Tulajdonképpen a versenyképesség előmozdításához elengedhetetlen feltétellé válik a fenntarthatósági mutatók jobbá tétele.

²⁸ Bujtár Zsolt: ESG az intézményi befektetők szabályozása tükrében. In: Fenntartható növekedés (ESG) jogi és gazdasági aspektusai konferenciakötet-válogatott tanulmányok (szerk.: Ázsóth Szilvia – Breszkovics Botond – Bujtár Zsolt – Gáspár Zsolt – Szilovics Csaba – Szívós Alexander Roland). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs 2022. 5. o.

Ahogy az előzőekben is kitértem rá, az ESG mint „eszköz” alapvetően a pénzügyi szektorban terjedt el először. Az ESG szabályozása azonban egyre inkább megjelenik más területeken is, mint például az élelmiszeriparban, a gyógyszeriparban, tehát valószínűsíthető, hogy nem csak bizonyos pénzügyi szolgáltatásokra, hanem egyúttal esetlegesen az energiaiparra is ráilleszthető innovációról beszélhetünk. Az anyagi javak és erőforrások kiaknázása terén azonban bőven van mit fejlődni a jogi szabályozásnak.

A European Green Deal következményeként megindult az unión belül a jogalkotási folyamat, amelyben az ESG szabályozás kereteit az Európai Unióban az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve²⁹ alakította ki, majd ezt követően nyolc évvel később a 2022/2464. számú irányelv³⁰ alapján határozták meg. A 2022/2464. számú irányelv személyi hatálya bővült azáltal, hogy a fenntarthatósági adatszolgáltatásra tekintettel nagyobb vállalati kategóriáknak is kötelezővé válik az információs szolgáltatás. Így adatszolgáltatási kötelezettség terhel az előző irányelvekben feltüntetett nagyvállalati kör mellett valamennyi vállalkozást és az uniós szabályozott piacra bevezetett értékpapírral rendelkező vállalkozásokat, kiegészítve azzal, hogy a módosító irányelv megemlíti emellett az uniós szabályozott piacra nem bevezetett értékpapírral rendelkező uniós nagyvállalkozásokat, valamint a harmadik országbeli, az uniós piacra bevezetett értékpapírral rendelkező és az unió területén jelentős tevékenységet folytató vállalatokat.

Az energiaunió fejlődéséhez meghatározó lesz a tagállamok közötti együttműködés tekintetében is a saját nemzeti jogukba illeszkedő ESG szabályozás és azok összehangolása, hiszen egyelőre tagállami hatáskörben lévő intézményrendszernek tekinthetjük. Véleményem szerint, ha az összehangolás eredménytelen, akkor a 2022/2464. számú irányelv jelentősége nagy mértékben felerősödik.

IV.1. Az ESG beszámoló környezetvédelmi aspektusai

Az ESG beszámoló a befektetők, a felügyelő szervek és a vállalatok számára is számszerűsített adatokkal jelzi egy vállalat magatartását etikai és gazdasági megközelítésből, továbbá egy fenntarthatósági mutatót tart a vállalat felé.³¹ Gyakorlatilag egy olyan adatokból álló jelentés, amelyet a vállalat nyújt be a megfelelő szervekhez és ez alapján mérni lehet, hogy egy vállalat milyen mértékben tud megfelelni az uniós irányelveknek, nemzeti jogszabályoknak az ESG

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról (EGT-vonatkozású szöveg) (HL 2014 L 330).

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve (2022. december 14.) a 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról (EGT-vonatkozású szöveg) (HL 2022 L 322)

³¹ What is ESG? Definition and meaning. Market Business News. <https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/esg-definition-meaning/> (2023. 12. 09.)

keretrendszeren belül. Ehhez szükséges a vállalati éves beszámoló mellett egy külön ESG beszámoló készítése is, amit rendszerint már az általános beszámolóval együtt rögzítenek. Nem nevezhetjük tehát klasszikus pénzügyi beszámolónak, hanem a vállalatok nem pénzügyi kockázatait tömörítő jelentéstételi kötelezettségének titulálhatjuk.³² Az egész célja a vállalat működésének átláthatósága a környezeti, társadalmi és irányítási körökben. A tanulmány szempontjából a környezetvédelmi kérdéskört járom körül, amelynek szakirodalma azonban nagyon szegényes. Az alacsonyabb szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés rendkívüli beruházásokat igényel. A Nemzetközi Energia Ügynökség jelentése szerint az éves tiszta energiával kapcsolatos beruházásoknak több, mint háromszorosára kell emelkedniük 2030-ra, nagyjából négybillió dollárra, hogy 2050-re elérjék a nettó nulla kibocsátást.³³

A környezetvédelmi igényeknek való megfelelés talán a legnehezebb az ESG beszámoló elkészítésében, ugyanis ennek összegzése kezdetleges alapokon nyugszik a magyarországi gyakorlatban. E beszámolóban kétségkívül nagyon nagy hatást gyakorolnak a pénzügyi szektorban, pénzügyi szolgáltatásban elért nemzetközi eredmények,³⁴ amelyek ösztönzőleg hathatnak az energiaiparban is.³⁵ Milyen környezetvédelmi kérdést kell tisztázni egy ESG beszámolóval kapcsolatban? Egyrészt ki kell térni a szén-dioxid kibocsátás csökkentésére tett intézkedésekre, vízszennyezésre és vízpazarlásra, a légszennyeződésre, erdőirtásra, erőforrások kimerítésére és a klímaváltozás okozta problémákra.³⁶ Fontos kitérni még az ökológiai lábnyomra, klímakockázati felmérésekre, csomagolóanyagok és elektronikai hulladékok felhalmozására, valamint a megújuló energia használatára és a biodiverzitásra.³⁷ A következő fejezetben konkretizálva kitérek az MVM és az E.ON összehasonlításban az elért mutatókra. Az ESG jelentésben fel kell tüntetni azokat a bizonyítékokat, amelyek igazolják az adott környezetvédelmi megfeleléshez való alkalmazkodást, ezzel elősegítve a vállalatba fektetett bizonyosságot.³⁸ Az ellenőrzések hatékonyságára különböző módszereket alkalmazhatnak az auditorok. Többek között lehetőség van pl. műholdképek felhasználására.³⁹

³² Pál Tibor: A hagyományos beszámolási modellek és az ESG. <https://gtk.uni-miskolc.hu/files/18354/P%C3%A1l%5EJ+T,+A+hagyom%C3%A1nyos+besz%C3%A1mol%C3%A1si+modell+ek+%C3%A9s+az+ESG.pdf> (2023. 12. 11.)

³³ How MSCI climate tools can help drive corporate sustainability goals (Case Study). MSCI. <https://www.msci.com/documents/1296102/12590947/MSCI-ITR-CaseStudy-cbr-en-Final.pdf> (2023. 12. 11.)

³⁴ Németh-Durkó Emília: Környezet és pénzügyek: A pénzügyi fejlettség emissziót befolyásoló szerepe. *Gazdaság és Pénzügy* 2020/4. sz. 434-446. o.

³⁵ Kun-Welsz i. m.

³⁶ Sustainable investing. What is the definition of ESG? Robeco The Investment Engineers. <https://www.robeco.com/en-int/glossary/sustainable-investing/esg-definition> (2023. 12. 09.)

³⁷ Pál i. m.

³⁸ Yu Gu – Jun Dai – Miklos A. Vasarhelyi: Audit 4.0-based ESG assurance: An example of using satellite images on GHG emissions. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1467089523000179?via%3Dihub> (2023. 12. 11.)

³⁹ Uo.

A külső auditorok szerepe kulcsfontosságú a transzparencia miatt,⁴⁰ hiszen a pénzügyi beszámoló elkészítése során külső könyvvizsgálót⁴¹ is igénybe vesznek, azonban a külső ESG auditorok kritériuma többletköltséggel járna a tagállamok hatósági szerveinek, valamint az unió szerveinek is. Ennek ellenére véleményem szerint célszerű független és elfogultságtól mentes hatósági személyeket is bevonni a vizsgálatokba, mert sokkal hitelesebb képet kaphatunk a mutatókról. A külső és a belső auditálás eredményeit összevetve azonban ha eltérés tapasztalható, mindenképpen fel kell mutatni a rendelkezésre álló bizonyítékokat, dokumentumokat, amelyek megfelelőségét az ESG standardok tükrében lehetne vizsgálni. Végző soron az adott vállalat bizonyos pontrendszer alapján kapja meg a besorolást, amely hatással van a befektetésekre.⁴²

IV.2. A magyar ESG törvényjavaslat és *de lege ferenda* javaslatok

A magyar Kormány 2023. november 14-én benyújtotta az ESG törvényjavaslatot⁴³ az Országgyűlés felé.⁴⁴ Nem csak a törvényi feltételeknek való megfelelés és a kikényszeríthetőség válik céljá, hanem a vállalatok fenntarthatósága is mérhető lesz az üzleti növekedések tekintetében az előrejelzések szerint, amely rendkívüli következetességet kölcsönöz a magyar gazdaságnak. A törvény a hatályba lépésével a 2013/34/EU irányelv⁴⁵ alapján elfogadott, felhatalmazáson alapuló rendeleti formában kihirdetett fenntarthatósági beszámolási standardokkal együtt lesz értelmezendő.

A törvényjavaslat szövegében megjelennek bizonyos alapelvek, amelyek rögzítése valóban szükséges, de kérdés, hogy ezek érvényesülése végbemegy-e. A törvényjavaslat 3. § (1) bekezdése szerint „A vállalkozás által közzétett ESG beszámoló és a 40. § (1) bekezdése szerint a vállalkozásokról vezetett nyilvántartás nyilvános, tartalmuk korlátozás nélkül megismerhető és bárki által megtekinthető”. A kikötés egyértelműen a nyilvánosság és átláthatóság követelményét fogalmazza meg, kiegészítve a (2) bekezdéssel, amelyben rögzítésre kerül az információk átláthatóságának követelménye is. A 4. § konkretizálja, milyen információkat kell közölni. Ide tartozik, hogy a fenntarthatósági kérdések hogyan befolyásolják a vállalkozás teljesítményét, helyzetét és fejlődését, tartalmaznia kell a

⁴⁰ Bright *Asante-Appiah* – Tamara A. *Lambert*: The role of the external auditor in managing environmental, social and governance (ESG) reputation risk. *Review of Accounting Studies* 2023/4. sz. 2589-2641. o.

⁴¹ *Lentner Csaba*: A pénzügyi intézetek társadalmi felelősségvállalásának új dimenziói és a könyvvizsgálat szerepe. *Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat* 2011/6. sz. 280-283. o.

⁴² *Szabó Dorottya* – *Trautmann László*: „az a vállalat lesz sikerebb, aki üzleti stratégiai kérdésként tekint a fenntarthatósági kihívásokra” – Interjú Veisz Ákossal. *Világpolitika és Közgazdaságtan* 2023/4. sz. 27. o.

⁴³ Törvényjavaslat „A fenntartható finanszírozás és az egységes vállalati felelősségvállalás ösztönzését szolgáló környezettudatos, társadalmi és szociális szempontokat is figyelembe vevő, vállalati társadalmi felelősségvállalás szabályairól és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról”. (továbbiakban: Törvényjavaslat)

⁴⁴ Új törvény a fenntarthatóbb vállalati működésért. Greendex. <https://greendex.hu/uj-torveny-fenntarthatobb-vallalati-mukodesert/?fbclid=IwAR2wYGHcQcgmInTVjMVmui-g9XihkCR45d1jO0XAUCaR5vgLGwHN4mOp8MM> (2023. 12. 10.)

⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU Irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 78/660/EGK és az 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) (HL 2013 L 182)

fenntarthatósági kockázatokat és lehetőségeket, ezenkívül az előzőekben felsoroltakhoz kötődően az emberre és környezetre gyakorolt hatásokat. Mindezeket a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelvek mentén kell működtetni és a javaslat szövegében külön kiemelten kezelik a családbarát működés fontosságát is.

Felügyeleti szervként a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságát jelölik ki, mely az uniós joggal összhangban a fenntarthatósági kérdések tekintetében felügyeli a vállalkozások ESG célú átvilágítási kötelezettségeinek megfelelését és az adatszolgáltatások hitelességét. Fontos kiemelni, hogy e hatóság állapítja majd meg a szankcionálás kereteit a 12. § (2) bekezdés c) pontja értelmében.⁴⁶ Azaz akár nem törvényi szintű jogforrás is tartalmazhatja az ESG követelmények be nem tartásának jogkövetkezményeit. Ennek hatása, hogy a törvényjavaslat elfogadásával a törvény személyi hatályára kiterjedően lehetőség válik a kikényszerítésre. Érdekesség, hogy a Hatóságnak az is feladat- és hatáskörébe tartozik, hogy az ESG beszámolási kötelezettséggel nem rendelkező vállalatokat is nyilvántartja. Ezzel kapcsolatban azonban számos adatvédelmi, személyiségi jogi kérdés is felmerülhet a jövőben, annak ellenére, hogy a beszámolóknak nyilvánosnak kell lenniük.

A fő kérdés az ESG beszámoló készítése és az auditálás. A 25. § (2) bekezdése alapján a Hatóság elnöke a miniszter véleményének kikérésével állapítja meg az ESG beszámoló konkrét tartalmi követelményeit. Ennek okán szeretném felhívni a figyelmet a következő, 26. §-ra. „Az ESG beszámolóból kihagyhatók azon aktuális fejleményekre vagy tárgyalás alatt álló kérdésekre vonatkozó információk, amelyek közlése a vállalkozás legfőbb szerve megfelelő indokolást tartalmazó véleménye szerint súlyosan sértené a vállalkozás üzleti érdekét, feltéve, hogy e kihagyás nem befolyásolja a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának helyes és elfogulatlan megértését.” Véleményem szerint a javaslat szövege ebben az esetben nagy teret enged az üzleti érdek széles körű értelmezésének, amely csorbíthatja az ESG törvény céljait. Ugyan a jóhiszeműség és tisztesség alapelveinek megfelelően ez az információ valóban sértheti a vállalat üzleti érdekét, de a belső auditálás alkalmával ennek érvényesülése kétséges. A környezeti hatásvizsgálatok és energetikai auditok megtételéhez irányadónak tekinteném az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvényt, melyhez kapcsolódó végrehajtási rendelet⁴⁷ az auditálási kötelezettség konkrét részletszabályait tartalmazza és akár a Hatóság tevékenységéhez is hozzájárulhat.

⁴⁶ Törvényjavaslat 12. § (2) c) pont: A Hatóság az (1) bekezdés szerinti feladat-és hatáskör tekintetében hatásköri ellenőrzés keretében ellenőrzi a fenntarthatósági célú átvilágítási kötelezettségek betartását; kidolgozza és működteti a kötelezettségek megsértéséhez kapcsolódó szankciós rendszert.

⁴⁷ Az energiahatékonyságról szóló 122/2015 (V.26.) Korm. rendelet, amelyhez kapcsolható még az energetikai auditorok és az energetikai auditáló szervezetek adatszolgáltatásáról, valamint a közreműködő szervezetek éves jelentéstételi kötelezettségéről szóló 1/2017. (II. 16.) MEKH rendelet, valamint az energetikai auditorok és energetikai auditáló szervezetek által fizetendő regisztrációs és nyilvántartási díj összegére, megfizetésének módjára és visszatérítésére vonatkozó szabályokról szóló 7/2015. (X. 16.) MEKH rendelet; Fodor László: Észrevételek az energetikai auditálás hazai követelményeinek kapcsán. In: Energiajogi évkönyv 2017-2018 (szerk. Szuchy Róbert). Wolters Kluwer Hungary, Budapest 2019. 71. o.

Az adatszolgáltatási kötelezettség be nem tartásáért a Hatóság pénzbírságot szabhat ki a 28. § (2) bekezdése szerint, az (1) bekezdés pedig rögzíti, hogy a vállalkozás legfőbb szerve felel a beszámoló elkészítéséért és közzétételéért. A Hatóság az ellenőrzés során betekintést nyerhet bizonyos munkafolyamatokba, ellenőrzik az ESG beszámoló benyújtását, akár üzleti titkot tartalmazó iratot is felhasználhat.

Az ESG általánosságban történő aktualitását körbejárva muszáj kitérni a magyar energiaiparra vetített problémakörre. Úgy gondolom, hogy a hipotézisemre adott válasz az ESG szabályozásoknak való megfelelésben keresendő, különös tekintettel a fenntarthatósági szabályok és irányelvek betartásával.

Az MVM Zrt. 2022-es magyar nyelvű integrált ESG jelentésében⁴⁸ a következőket rögzítette: a vállalat jelentős hatással van mind a természetes, mind az épített környezetre, ennek eredményeképpen megkerülhetetlen az ESG jelentés megtétele. Fontos szempontok vezérlik, mint pl. a környezetterhelés csökkentése és az erőforrás-hatékonyság a hat kritérium jegyében. A következő témakörben készültek vizsgálatok: üvegházhatásúgáz-kibocsátás, klímaadaptáció és reziliencia,⁴⁹ légnemű kibocsátások, biodiverzitás, hulladék, víz és folyékony kibocsátás.

A klímaváltozás elleni fellépés tükrében különös szerepet kap az MVM, mint Magyarország elsősorú energiaszolgáltatója, mivel a paksi atomerőmű jelentős mennyiségű felszíni vizet használ fel hűtővízként a Duna vízrendszeréből, amely a nyári és téli hónapokban máshogy viselkedik. A visszavezetett víz hatással van a természetes vízbázisokra is, a Duna folyóvizének élővilágára. Ez egyúttal hatással van a napelem-panelek hatásfokára is. Ennek kiküszöbölésére a napelemekhez telepített inverterek megfelelő környezetben helyezik el, valamint a talajerózió csökkentéséhez az ajkai panelterületeken a vízelvezetés is innovatívan van kiépítve. Az MVM Partner Zrt. és MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. kiemelt célja a reziliencia és az energiaátmenet jegyében, hogy a környezetbarát energiatermelők megfelelő részarányt képezzenek.⁵⁰

Az MVM Csoport legnagyobb szén-dioxid kibocsátója az MVM Mátra Energia Zrt., amely kiemelt fontosságú ügy, azonban „*rövidtávon kevésbé kezelhető kockázatot jelentenek a szabályozói és jogi kockázatok, melyek csökkenthetik a karbonsemlegesség irányába tett lépésekhez rendelkezésre álló időt/erőforrásokat, drágíthatják az emissziós kvóta árakat*”.⁵¹ Az MVM rendszeres energiatervezést végez, amelynek keretében meghatározza az energiaterjesztményre, energiafelhasználásra vonatkozó követelményeket. A megújuló energiára való átállás kiemelt program az unió tagállamai számára,

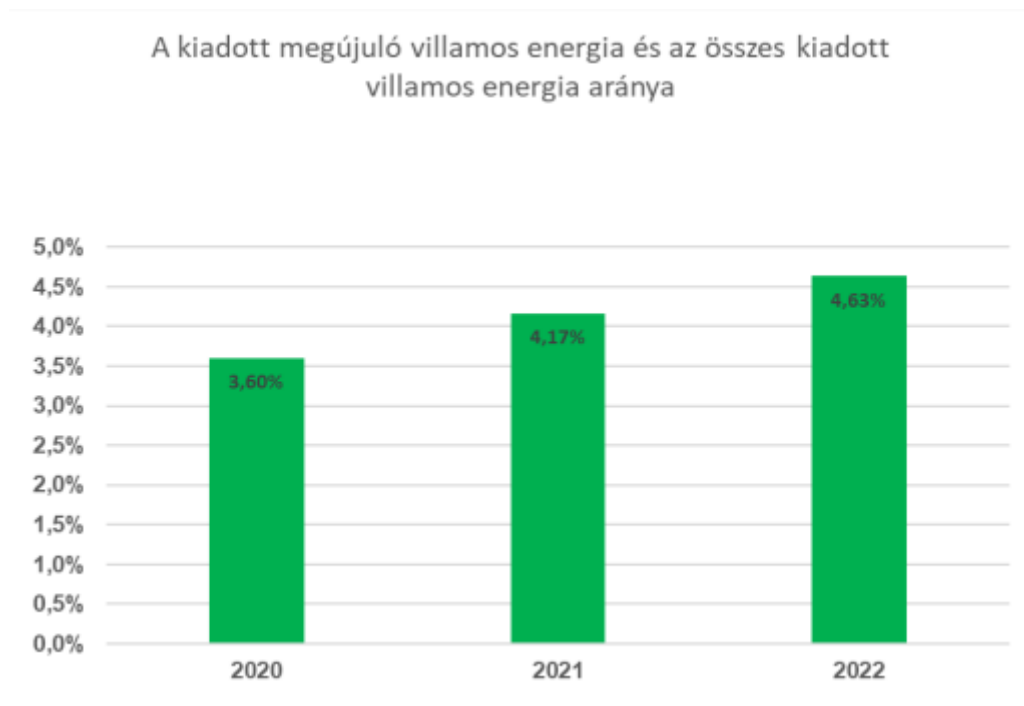
⁴⁸ MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. https://mvm.hu/-/media/MVMHu/Documents/Befektetoknek/ESG/HU/2022/2022_MVM_Csoport_Integralt_ESG_Jelentese.ashx (2023. 12. 10.) (továbbiakban: MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022.)

⁴⁹ Reziliencia jelentése: rugalmas ellenállóképesség. Szokoloszy Ágnes – V. Komlós Annamária: A „reziliencia-gondolkodás” felemelkedése – ökológiai és pszichológiai megközelítések. *Alkalmazott pszichológia* 2015/1. sz. 12. o.

⁵⁰ MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. 129. o.

⁵¹ MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. 130. o.

amit az MVM magára nézve is kötelező erejűnek ismer el, így az önfelhasználás terén és termelési célzattal is használnak a vállalatban. A kiadott megújuló villamos energia aránya az összes villamos energiához képest emelkedett a 2022-es évben köszönhetően az új napelemparkoknak, a tiszai vízierőműveknek és egyéb megújuló energiatrendeknek. Az alábbiakban bemutatott ábra szemlélteti a legjobban az erre való törekvés tendenciáit.⁵²

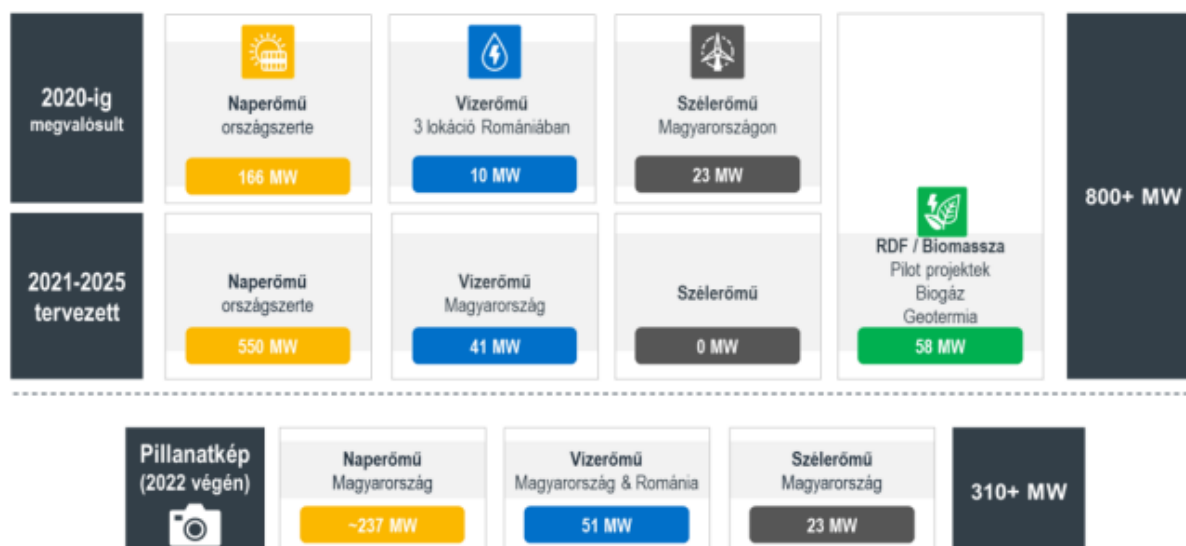


1. ábra: A kiadott megújuló villamos energia aránya az összes villamos energiához képest a 2022-es évben (MVM Csoport Integrált ESG Jelentés 2022)

Az MVM Csoport a megújuló energiatrendek körében szél- és vízenergia-erőműveket, nap- és vízenergia-erőművet is működtet. A portfólió⁵³ 2025-ig a következő tendenciát mutatja:

⁵² Az ábra forrása MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. 133. o.

⁵³ Uo.



2. ábra: MVM 2020-tól 2025-ig megvalósuló megújuló energia portfóliója

A légszennyezőanyag-kibocsátás során különböző anyagok⁵⁴ szabadulnak ki a légkörbe, amelynek kibocsátásának csökkentése elsődleges az MVM portfóliójában. A klorid és fluorid légkörbe történő kijutását folyamatosan mérik. A környezethasználati engedélyben meghatározott határértéket nem lépte át a vállalat.

A vízgazdálkodás, vízhasználat terén a legkényesebb terület a Paksi Atomerőmű tevékenysége, amely során a Duna vízkészletének felhasználása történik. „Az MVM Csoport számára elsősorban az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. hűtővízfelhasználása miatt fontos ez a téma, de valamennyi telephely és irodaépület esetén törekszik a vízhasználati intenzitás javítására és a szennyvíz kibocsátás arányos csökkentésére az ellátásbiztonság fenntartása mellett”.⁵⁵ A felmelegített hűtővíz mellett tisztított kommunális és ipari hulladékvizek is termelődnek, amelyek elvezetése és tárolása körültekintést igényel. Az erőmű működéséhez felhasznált Duna vízének elővilágát, összetételét és koncentrációját a 2000/60/EK Víz Keretirányelv alapján vizsgálják, a mérések során a felmelegedett hűtővizet és a szennyvizet is vizsgálat alá vonják. A hulladékgazdálkodás terén – különösen a veszélyes hulladék tekintetében – előrehaladás tapasztalható. A termelési veszélyes hulladék 2021-es adatok alapján 5854,9 tonna volt, míg 2022-re sikerült elérni a 2313,7 tonnát.⁵⁶

Az E.ON egy globálisan működő energiaipari cég, részvényei magánbefektetőkhez köthetőek. Az általa kínált ESG perspektívák között kiemelkedő jelentőségűek a napelemes rendszerek, az elektromos járművek töltési infrastruktúrája, amellyel a vállalat ökológiai lábnyomát

⁵⁴ Kén-dioxid, szálló por, nitrogén-oxidok, illékony szerves vegyületek (VOC), dioxinok (PCDD/PCDF).

⁵⁵ MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. 144. o.

⁵⁶ MVM Csoport Integrált ESG Jelentése 2022. 149. o. 46. táblázat

is sikeresen csökkenteni lehet.⁵⁷ Az MVM-mel ellentétben más piaci stratégiát alkalmaz, részben magánvállalat voltára hivatkozva, részben egyszerű gazdasági és pénzügyi okokból.

Az E.ON kiemelt ügyként kezeli a digitalizáció folyamatát is, amely más megközelítésben ugyan, de jelentősen hozzájárul az egyéb klímaváltozáshoz kapcsolható intézkedésekhez és egy új, innovatív formában tud információkat, adatokat közölni a lakossági ügyfelekkel, felesleges papírmunka nélkül tud kapcsolatot teremteni az energiaszolgáltatókkal, az önkormányzatokkal és más piaci szereplőkkel.⁵⁸ A magyarországi E.ON ESG jelentéséből⁵⁹ kiderül, hogy miben érdemes követnie az MVM-et. Az MVM-nél ismertetett tényezőket bemutatására nem térnek ki, ugyanis itt is megjelennek ugyanúgy a klímavédelemmel és a fenntarthatósági mutatókkal kapcsolatos kérdések, viszont szeretném kiemelni az ún. Zöldfolyosó (*Ecological Corridor*) Management bevezetését. A Zöldfolyosó Management keretében a fás, erdős környezetben létrehozott nagyfeszültségű vezetékhálózat alatt a biodiverzitás (biológiai sokféleség) megőrzése érdekében újabb aktív területeket és térségeket kívánnak létrehozni és fenntartani.⁶⁰ A vezetékhálózatok csökkenthetik bizonyos életterét az ökoszisztémában, így ennek megóvására a Zöldfolyosó-program kiszélesítésére volt szükség. A napelemek ugyan a megújuló energia EU-ban történő egyre nagyobb térhódításának köszönhetően alternatívaként vannak jelen, azonban nem is gondolunk bele, hogy a zöld megoldások mögött néha újabb problémák adódnak. Az E.ON jelentésében olvasható, hogy ugyan a napelemes rendszerek rendkívül sok előnnyel járnak, de például az ún. polarotaktikus rovarok esetében zavartság tapasztalható a viselkedésükben, amely a túlélésüket szolgálja.⁶¹ Véleményem szerint ez a konkrét intézkedés is már alapot képez ahhoz, hogy lássuk, mennyi mindent kell figyelembe vennie egy energiaipari vállalatnak, amelyre alapvetően nem asszociálnánk.

IV.3. *De lege ferenda* javaslatok egy átfogó energiatörvényhez és az ESG törvényjavaslat kidolgozásához

Egy dinamikájában merőben gyors fejlődésű jogterület esetében nagyon nehezen lehet törvényi szintű szabályozásról beszélni. A magyar energiajogi szabályozás pillérei nagyrészt a nemzetközi

⁵⁷ ESG: új irány a vállalati stratégiában. E.ON. <https://www.eon.hu/hu/blog/az-uzlet-energiaja/esg-uj-irany-a-vallalati-strategiaban.html> (2023. 12. 11.)

⁵⁸ On course for net zero. E.ON. https://www.eon.com/content/dam/eon/eon-com/eon-com-assets/documents/sustainability/en/climate-related-disclosures/EON_2023_On_course_for_net_zero.pdf (2023. 12. 12.)

⁵⁹ E.ON Hungaria Csoport Fenntarthatósági jelentés 2022. <https://www.eon.hu/content/dam/eon/eon-hungary/documents/rolunk/rolunk-uj/fenntarthat%C3%B3s%C3%A1g/E.ON-Hungaria-Csoport-Fenntarthatosagi-jelentes-2022.pdf> (2023. 12. 11.) (továbbiakban: E.ON Hungaria Csoport Fenntarthatósági jelentés 2022.)

⁶⁰ E.ON Hungaria Csoport Fenntarthatósági jelentés 2022. 50. o.

⁶¹ E.ON Hungaria Csoport Fenntarthatósági jelentés 2022. 59. o.

jogon, másrészt az uniós jogon, harmadsorban a hazai jogszabályokon alapulnak, amelyeknél kiemelendők a végrehajtási rendeletek, rendeleti szintű jogforrások. Hozzá kell tennünk, hogy az energiaszektorban ezek mind más ágazatra vonatkoznak, így felesleges is lenne a földgázpiaccal kapcsolatos kérdéseket a villamosenergiával egyben kezelni, mert még nagyobb lehetőséget teremthet a széles körű értelmezéshez vagy félreértelmezéshez. Ezért egy általános, átfogó energiátörvény kialakítása a jogbiztonsági szempontokat figyelembe véve nem lenne konstruktív. Véleményem szerint az átláthatatlan rendszerben az Európai Unió szabályozási keretei adnak támpontot, amelynek egészen egyszerűen praktikussági okai is vannak, hiszen az irányelvek és rendeletek alkalmazása uniós és tagállami érdek is. A lineáris gazdaságról körkörös gazdaságra való átállás nagyon gyors beavatkozást igényel az energiaszektorban, amely elsősorban a megújuló energiákra való átállást is jelenti. Az eddigiek alapján úgy gondolom, hogy a megújuló energiára való átállás körüli *soft law* dokumentumok nem elegendők ennek széles körű elterjedéséhez, és ha volt is megmozdulás e tekintetben, azt nem a jogi normáknak való megfelelés, hanem a gazdasági szempontok ösztönözték. Így mindenképpen érdemes lenne egy olyan átfogó anyagot készíteni az EU tagállamai számára, amely minden tagállamra nézve egy – hangsúlyozottan aktualizált, tudományos alapokon nyugvó – ESG standardcsomagot állít fel.

A koordináció és a transzparencia jegyében pedig kiemelném, hogy az ESG belső auditáló bizottság nem elég, delegáló szerveket kell az EU-nak felállítania, amelyek a függetlenségi és elfogultsági követelményeknek eleget tudnak tenni. Ez az EU hatáskörbővítésével lenne elérhető, az pedig a szerződési jogban is lenyomatot képez majd, így konzekvensen az Európai Parlament és a Tanács feladata is igen jelentős lesz ebben a körben.

Az ESG-törvény elfogadása után a hazai viszonylatokban érdemes vizsgálni mélyebben abban a kérdésben, hogy számszerűsítéssel vagy anélkül lehetséges-e a hipotézisemre egyértelmű választ adni a tekintetben, hogy a magán energiaipari vállalatok vagy az állami vállalatok képesek megfelelni a környezetjogi és energiajogi kihívásoknak. Meglátásom alapján egyelőre a magánvállalatok felé terelném a válaszadásom, de ahogy a bevezetőben is egyértelműen kijelentettem, a tőkeinjekció megléte mindenre orvosság. Ennek értelmében ha egy állam a közszolgáltatások terén a költségvetésben megfelelő tőkét biztosít, nem lehet akadálya a fenntarthatósági megfeleléseknek. Kérdés persze, hogy milyen az az adott állam gazdasági berendezkedése és pénzügyi helyzete.